

ZGORNJE GORENJSKE

Društvo za cerebralno paralizo

Datum: 3. maj 2018

POROČILO O ENODNEVNI EKSKURZIJI V ZGORNJE SAVINJSKO DOLINO

Zgornja Savinjska dolina leži v severnem delu Slovenije. Državna meja z Republiko Avstrijo teče po hrbtu Olševe, nakar preide na greben Smrekovškega pogorja. Na jugu teče meja po temenu Dobrovelj in Menine, ki Zgornjo Savinjsko dolino ločita od Spodnje Savinjske in Tuhinjske doline. Na zahodu poteka meja po prelazu Črnivec, naprej na Krajnsko Reber, veliko Planino ter preko prevala Presedlaj na Ojstrico. Od tu teče po vršnem grebenu Grintavcev do Skute in od tam proti severu do Mrzle gore. Tu pride nazaj na avstrijsko mejo in po njej teče do Pavličevega sedla, nakar se obrne proti vzhodu in pride nazaj na Olševo. Upravno tvorijo Zgornjo Savinjsko dolino občine Mozirje, Nazarje, Gornji Grad, Ljubno, Luče, Rečica ob Savinji in Solčava. Območje meri 507 km² in šteje dobrih 16.000 prebivalcev. Območje Zgornje Savinjske doline, ki je sicer geografsko zaključena celota, je reliefno močno razgibano. Obrobne planine na vzhodu, jugu in zahodu so grajene predvsem iz triadnih apnencev in dolomitov. Ob severnem pobočju planin in gora od Matkovega kota do Luč so razširjeni triadni werfenski skriljavci rumenkasto-rdečkaste barve. Nižje hribinske predele pokrivajo miocenske usedline, pomešane z vulkanskim pepelom Smrekovca, ki je bil največji delujoči vulkan v miocenu. Dno kotline med Gornjim Gradom, Ljubnim in Nazarjami sestavlja ploščat triadni hrbet Homa, v katerem se najdejo znaki miocena in oligocena. Reka Savinja se od svojega izvira prebija skozi prečne grebene triadnih plasti vse do Ljubnega, do koder ima značaj gorske reke. Od tu dalje se dno reke razširi v dolino. V tem času, t.j. v obdobju pred diluvialno dobo je nastala tudi Zadrecka dolina ob reki Dreti. V Zgornji Savinjski dolini se prepletata predvsem dva podnebna tipa. Tip podnebja, ki prevladuje, je odvisen predvsem od nadmorske višine. Višji predeli imajo alpsko podnebje, s povprečno temperaturo najhladnejšega meseca pod - 30 stopinj C, nižji pa zmerno predalpsko podnebje. V dolino Savinje in Drete prihaja z okoliških planin svež gorski zrak, kar dela poletje prijetno, ne prevroče. Jeseni so hladne, prav tako tudi pomladi, zime pa večinoma mrzle in dolge. Količina letnih padavin je med 1300 in 1800 mm, v osrčju Savinjskih Alp pa nad 2500 mm.

Vpliv zemljepisnih značilnosti območja na gospodarske dejavnosti

Zgornja Savinjska dolina spada v predalpsko in alpsko območje. Dve tretjini kmetijskih površin leži nad ravninskim dnom dolin Drete in Savinje. Zaradi nagiba so te površine primerne le za travnike. Večje ravne ploskve za polja in travnike se nahajajo samo v dnu dolin ob Savinji in Dreti. Tudi v dolini se večina kmetijske zemlje izkorišča kot travinje, njiv je malo. Od poljščin prevladuje silažna koruza, nekaj je tudi krompirja in žit ter krmnih rastlin. Od živinoreje prevladuje govedoreja (prireja mleka in mesa), nekaj je tudi ovčereje. Reja prašičev pitancev je prisotna na večini kmetij za samooskrbo družin, nekaj pa se pojavlja tudi tržnih viškov suhomesnatih izdelkov. V povprečju kmetija v Zgornji Savinjski dolini poseduje

6 ha kmetijske zemlje in 14 ha gozda. Gozdovi se razprostirajo na 81% celotne površine. Gozdarstvo kljub nizki ceni lesa, predstavlja kmetijam pomemben vir dohodka. Od dopolnilnih dejavnosti so na geografskem območju zastopane: turizem na kmetiji, predelava mleka in mesa, peka kruha, vzreja damjakov, ribogojstvo, storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, male hidroelektrarne, perutninarstvo. Zmerno je razvita kovinsko predelovalna in elektrotehnična proizvodnja, lesna predelava, prevoznništvo, gostinstvo in turizem. Predvsem v turizmu poudarjamo velike priložnosti za večji razvoj, saj območje velja za ekološko zelo ohranjeno in čisto.

Mozirje je naselje ob reki Savinji. Prvič je bilo omenjeno leta 1146 kot Mosir. Cerkev sv. Jurija je bila pozidana leta 1241, leta 1318 pa je bilo Mozirje prvič omenjeno kot trg. V 16. stoletju je bilo okrog naselja postavljeno obzidje. Prebivalci Mozirja in okolice so v 19. stoletju gojili visoko stopnjo narodne zavesti in ustanovili mnoga narodna društva. Leta 1845 je mozirski župan Janez Lipold na magistratu ukazal slovensko poslovanje, kar je bilo na področju Štajerske v tem času redkost. V 80 - ih letih 20. stoletja so krajani uredili park Mozirski gaj. Mozirje je izhodišče za številne izlete, najbolj znano je smučarsko središče Golte. Ima tudi svoje prostovoljno gasilsko društvo.

V soboto 28. aprila 2018 smo se člani društva Sonček Zgornje Gorenjske v jutranjih urah odpravili v Mozirje. Naš prvi postanek smo naredili v Gostinskem podjetju Trojane d.o.o. Trojane, kjer so nas pristrčno sprejeli in nas postregli s krofi. Po okrepcilu smo pot nadaljevali do Mozirskega gaja, ki leži v objemu predalpskega predgorja v kotlini mestnega naselja Mozirje. V pomladanskem času, ko se začnejo prebujati raznovrstne cvetlice, odpre park svoja vrata in pokaže obiskovalcem sveže ideje pri oblikovanju pomladanskih gredic in cvetličnih skulptur, v katere je vloženo veliko truda. Seveda se skozi leto vse do pozne jeseni gredice preurejajo s sezonskimi rastlinami in tako ponuja v vsakem času drugačno cvetje. Skozi celotno letno sezono je v Mozirskem gaju možno videti na milijone cvetov. Začetki hortikulturenega parka segajo v leto 1978, ko so krajani v sodelovanju z Društvom vrtnarjev uredili park na nekdanjem območju divjega odlagališča. Z veliko napora in truda jim je uspelo iz zapuščene prodnate površine ustvariti prečudoviti park z 100.000 tulipani. Sicer pa je osnovno poslanstvo Mozirskega gaja hortikultureno ozaveščanje obiskovalcev. Do današnjega dne se je Mozirski gaj srečeval z raznimi težavami, največja je bila jeseni leta 1990, ko je poplava dobesedno odplaknila celoten park in sicer v času, ko so bile vse čebulice tulipanov že posajene ampak z vztrajnostjo in trdim delom so park ob vsaki težavi uspešno reševali. Park se danes razprostira v velikosti preko 7 ha in poleg raznovrstnega cvetja ponuja obiskovalcem ogled etnografskih objektov iz okoliškega območja. Sprehodili smo se po parku in videli mlin na vodo, kakršne so imeli nekoč kmetije, žago venecijanko na vodni pogon, ki jih je bilo na območju Zgornje Savinske mnogo, kovačnico na vodno kolo, kaščo iz 1731 leta, preužitkarsko hišo iz 1803 leta ter čebelnjak, ob katerem je stari panj, kakršen je bil v uporabi v starih časih. Zanimiva popestritev Mozirskega gaja je 18 metrov visok razgledni stolp, iz katerega je čudovit razgled na lepo urejeni pisani park, tu je še drevored Evropske unije, pa leseni kozolec, ki velja za najbolj prepoznavni objekt v Sloveniji. Videli smo tudi japonski vrt, ki predstavlja užitek za oči, hkrati pa prostor za pomiritev, razmišljanje in motivacijo, urejen zeliščni vrt, kjer skrbijo za mnogo različnih vrst zdravih rastlin, zanimive pa so bile tudi male živali in še marsikaj smo našli v tem prečudovitem parku. Skratka, sprehod po urejenih poteh Mozirskega gaja je vsakemu izmed nas prijalen. Svež zrak, žvrgolenje ptičkov in prekrasno vreme s prečudovitim pogledom na prekrasne cvetlice, ki na načrtno oblikovanih gredicah kažejo svoje živahne barve in navsezadnje so na pogled kot pisane preproge na travnati površini, med katerimi stojijo posamezni objekti, ki predstavljajo delček zgodovine. Zares fantastično. Leta 1991 so parku dodali kapelico sv. Valentina, ki je namenjena zaljubljenecem, v katerem je možno ob obisku pozvoniti z zvonom, ki visi v zvoniku, lahko pa se v njej tudi cerkveno poročite. Sv. Valentin goduje 14. februarja in po starem ljudskem izročilu prinese ključe od korenin, to je dan, ko se začne prebujati narava in po njem se kapelica tudi imenuje. Poročni paviljon, ki stoji v bližini, pa je namenjen civilnim porokam. Takšna ali drugačna poroka v Mozirskem gaju je prav gotovo zelo romantična. Cesta nas je vodila mimo jezera, v katerem živijo nekatere avtohtone vrste rib,

kot so sulec, potočna postrv, klen, mrena in lipan. Okoli jezera je speljana sprehajalna potka, ob kateri smo lahko tudi posedeli na postavljenih klopih in neizmerno uživali. Ob jezeru stoji tudi Dom ribiške družine. Od leta 2002 stoji pred vhodom v park med zelenjem več kot 50 let stara lokomotiva, ki se svojo zeleno - rdeče - črno barvno kombinacijo kar nekako zlije z okolico. Skozi celo leto se v Mozirskem gaju dogajajo prireditve. Prva je razstava tulipanov v pomladnem času, nato sledi velika poletna razstava, v jesenskem času pa se zaključijo z razstavo buč in jesenskim cvetjem. Po ogledu smo pot nadaljevali do Knjižnice Mozirje. Ob prihodu nas je prisrčno sprejel vodič, ki nam je razložil, da sta 8. oktobra 2004 sestavni del Knjižnice Mozirje postali tudi muzejska zbirka Mozirje in Mozirjani in osebna zbirka Aleksandra Videčnika. Muzejsko zbirko Mozirje in Mozirjani so ustanovili na pobudo posameznih krajanov Mozirja v sodelovanju z Občino Mozirje, ki je postavitev zbirke tudi v celoti financirala. Deluje kot organizacijska enota Knjižnice Mozirje. V letu 2003 so se povezali z Muzejem novejšje zgodovine Celje, ki je nudil strokovno pomoč pri zbiranju in odbiru eksponatov ter pri sami postavitvi zbirke. Prvi del je bil odprt v letu 2004, drugi del pa v drugi polovici leta 2005. Muzejska zbirka je sestavljena iz dveh delov in sicer iz Osebne zbirke Aleksandra Videčnika in stalne razstave Mozirje in Mozirjani. Stalna razstava Mozirje in Mozirjani prikazuje zgodovino Mozirja, starega trškega naselja na prehodu iz Zgornje v Spodnjo Savinjsko dolino, ki se prvič omenja kot trg že leta 1318, leta 1581 pa postane trg s posebnimi pravicami in predpisanim grbom. Mozirje se je skozi čas razvilo v rokodelsko in obrtno središče, mozirsko sukno je namreč slovelo po vseh trgih na Štajerskem. Gostilničarjem in trgovcem je posel cvetel predvsem ob sejnih, ko je prišlo v Mozirje veliko prodajalcev in kupcev. Razvito je bilo tudi splavarjenje ter predelava in trgovina z lesom. Mozirjani so se hitro narodno prebudili in v kulturnem pogledu s svojim delovanjem ohranjali slovensko pesem in besedo. Ustanovitvi Narodne čitalnice so kmalu sledila tudi kulturna društva. Leta 1940 so odprli prosvetni dom, šest let prej pa je eno najstarejših sokolskih društev na Slovenskem v Mozirju dobilo svoj dom, kjer še danes potekajo različne športne dejavnosti. Pričujoča zbirka prikazuje življenje v kraju preko starih fotografij, listin in predmetov v posameznih tematskih sklopih: bivalna in oblačilna kultura Mozirja z okolico; trg Mozirje med obema vojnama; trška uprava; iz cerkvenega življenja; prva svetovna vojna; šolstvo; gospodarstvo in obrt; kultura in športne dejavnosti; izobraževanje; gospodarstvo. Posebnost zbirke je, da so večino razstavnih eksponatov podarili krajanji sami in tako veliko prispevali k dodatni kulturni ponudbi kraja. V zbirki Aleksandra Videčnika smo lahko videli stare listine, bankovce, molitvenike, knjige Mohorjeve družbe, Cankarjeva dela, ki jih je založil Lavoslav Schwentner, knjige, ki opisujejo Zgornjo Savinjsko dolino, osebni spominki zbiralca, zbiralčeva samostojna dela in dela, ki jih je urejal ali pa bil njihov soavtor. V zbirki smo našli tudi prave dragocenosti, kot so: faksimile Dalmatinove Biblije, Slavo vojvodine Kranjske, Sovretove Stare Grke, pesmarico Ipavcev iz Šentjurja, zbirko pesmi domačina Florjana Vodovnika - Siegenfelda, Življenje svetnikov iz leta 1831, prvi vodnik po Savinjskih Alpah, avtorjev F. Kosa in Frana Kocbeka ter Dekanijo Gornjegrajsko Avgusta Stegenška. Nato smo se odpravili do Gostilne Vid - gostinstvo Jure Marolt s.p. Mozirje, kjer so nam pripravili okusno kosilo. Po kosilu smo vožnjo nadaljevali v Nazarje, ki leži na sotočju Savinje in Drete. Tu stoji grad Vrbovec, ki smo si ga ogledali. Ob prihodu nas je prisrčno sprejela vodička, ki nam je razložila da je od leta 2001 urejen tudi muzej. Na ogled postavlja zgodovino gozdarstva in lesarstva v Zgornji Savinjski dolini, pretežno gozdnati in prometno zaprti pokrajini. Gozdovi so narekovali svojevrsten gospodarski razvoj tega območja in odločilno vplivali na življenje tukajšnjih prebivalcev. Vse do druge svetovne vojne je bilo preživetje domačinov tesno povezano z izkoriščanjem gozdov, s predelavo in prodajo lesa, ki predstavlja pomembno naravno dobrino še danes. Posek in spravilo lesa, žagarstvo, splavarstvo in trgovina z lesom so predstavljali najdonosnejše dejavnosti in s tem glavni vir zaslužka velikega dela prebivalstva. Uvodni del stalne razstave prinaša zanimiva spoznanja o gozdovih, drevesih in uporabnosti lesa. Predstavljeni so gozdovi po svetu, njihov pomen in različni načini gospodarjenja. Izpostavljene so posebnosti in zanimivosti slovenskih gozdov. Spoznamo najzanimivejša drevesa pri nas in po svetu ter se seznanimo z razvojem gozdov skozi geološke dobe. Poučimo se o uporabnosti lesa kot enega najpomembnejših materialov in človekovega sopotnika vse od nastanka civilizacije. Na številnih potokih in rekah so prebivalci gradili lesene mostove, leseni jezovi pa so pomenili pomembno zaščitno in

usmerjevalno napravo. Človek je svoja bivališča opremljal z raznovrstnimi pohodnimi površinami, zelo pogosto je v tla vgrajeval les, mnogokrat pa je bil les vključen tudi v šege in navade oziroma rituale. Osrednji del stalne razstave nas popelje v preteklost, v čas življenja in dela nekdanjih zgornjesavinjskih gozdarskih in lesarskih delavcev: olcarjev, žagarjev in flosarjev, furmanov, mizarjev, kolarjev in tesarjev. Obujamo že pozabljene dogodke, načine življenja ter delovne navade in običaje preteklega časa. Rdečo nit, ki nas vodi skozi osrednji del muzejske razstave predstavlja les. Sledimo mu na njegovi poti od rastočega drevesa v gozdu, preko sečnje in spravila do predelave v končni izdelek. Ob tem so nanizane zgodbe ljudi, neizbežno odvisnih od te naravne dobrine. Vrnemo se v čas, ko je sečnja v mogočnih zgornjesavinjskih gozdovih potekala samo s pomočjo sekir in kasneje ročnih žag, ko so edino pot za spravilo lesa iz gorskega in težko dostopnega sveta predstavljale riže in ko se je transport hlodovine do žag vršil s plavljenjem. To je bil čas, ko je bila sečnja omejena na poletni in jesenski čas, spravilo v dolino na zimo in transport po vodi na spomladanske mesece, čas, ko je les potreboval leto dni, da je iz gozda prišel v roke kupca. Prikazane so življenjske razmere gozdnih delavcev med sečnjo, poudarjena je vloga prevoznikov - furmanov, ki so jo slednji odigrali pri spravilu lesa. Razstava se dotakne tudi napredka, ki ga v gozdarstvo prinese sprememba družbenega sistema po drugi svetovni vojni: gradnja žičnic in še posebej gozdnih cest ter s tem povezano uvajanje moderne mehanizacije. Prikazan je razvoj žagarstva od ročnega razreza lesa, preko primitivnih vodnih žag venecijank do žag na električni pogon in vloga splavarstva kot edine možne poti za transport velikih količin lesa v daljne kraje. Razstava se posveča tudi razvoju mizarstva, kolarstva in tesarstva v dolini, delu in življenju mizarških, kolarških in tesarških mojstrov. Spoznali smo, da dolina leži v predalpskem pasu in je bogato porasla z gozdovi. V njih so gozdni delavci sekali les, ga spravljali do žag, precejšen del hlodovine in razžaganega lesa pa so potem prodali, da so prišli do prepotrebnega zaslužka za življenje, ki je bilo v teh krajih res trdo in neizprosno. Sprehodili smo se skozi uvodni del muzeja, ki je namenjen gozdarstvu. Seznanili smo se z razvojem gozdov skozi geološke dobe, spoznali posebnosti in zanimivosti gozdov in dreves v Sloveniji ter po svetu. Osrednji del muzeja prikazuje pot posekanega lesa, od same sečnje do industrije. Preko posameznih vsebinskih sklopov smo spoznali sečnjo, spravilo lesa v dolino, plavljenje, furmanstvo, spravilo lesa z žičnicami, bivališča gozdnih delavcev, žagarstvo in splavarstvo ter tesarstvo, kolarstvo in mizarstvo. Razstava nas je popeljala v čas olcarjev, furmanov, žagarjev in splavarjev; v čas, ko se je namesto brnenja motornih žag in tovornjakov slišalo zasekovanje sekir in topot konjskih kopit; v čas, ko je življenje teklo bistveno drugače kot danes. Dolga leta je med lokalnim prebivalstvom in strokovnimi institucijami Zgornje Savinjske doline živela želja po zaščiti in predstavitvi kulturne dediščine s področij gozdarstva in lesarstva. Gre za panogi, ki sta predstavljali glavni vir dohodka in s tem preživetja večine ljudi tega območja. Dolgoletna ideja se je pričela udejanjati leta 1999, ko so v Občini Nazarje začeli intenzivno razmišljati o ustanovitvi javnega zavoda za opravljanje muzejske dejavnosti. Istega leta je nastal idejni projekt, februarja 2000 pa je bil s sklepom občinskega sveta ustanovljen Muzej Vrbovec - Muzej gozdarstva in lesarstva, ki je prevzel skrb za zaščito premične kulturne dediščine gozdarstva in lesarstva. Obširnemu evidentiranju in zbiranju informacij ter gradiv na terenu je sledila postavitve stalne razstave, s katero je muzej septembra 2001 odprl vrata svojim obiskovalcem. Danes pod okrilje muzeja sodijo tudi naravoslovno kulturna učna pot Samostanski hrib in zbirke v Bohačevem toplarju. Nato smo se povzpeli na bližnji grič Gradišče, kjer stoji od leta 1635 pozidani frančiškanski samostan z župnijsko cerkvijo Matere božje iz leta 1661. Ob prihodu nas je prisrčno sprejel pater Andrej, s katerim smo si ogledali cerkev, frančiškanski samostan in knjižnico. Razložil nam je, da v obdobju katoliške preнове in prebujajočega se baroka je dal ljubljanski škof Tomaž Hren na griču ob sotočju Drete in Savinje, nad gradom Vrbovcem, po zaobljubi postaviti loretsko kapelo. Ljubljanski škof Tomaž Hren je v mladosti hudo zbolel. Po pomoč se je zatekel k Materi Božji. V svoji veliki prošnji za zdravje se je zaobljubil, da bo v zahvalo poromal v Loreto. Bil je uslišan in po priprošnji Božje Matere Marije je resnično ozdravel. Ker obljube - zahvalnega romanja ni mogel izpolniti, se je odločil, da bo v zameno na griču postavil posnetek Marijine nazareške hišice (tedaj prve kopije loretske kapele v Evropi). Iz Loreta si je priskrbel načrt in mere za načrtovano gradnjo svetišča. Pri izdelovanju načrta in določanju mer mu je pomagal jezuit

Vincenc Amigon, profesor v ljubljanskem jezuitskem kolegiju. Ko je škof Hren pridobil primerno zemljišče za novo svetišče nazareške hišice je 26. julija 1624 položil in posvetil temeljni kamen. Da bi bil posnetek svete hiše resnično identičen, se je 27. avgusta 1624 še posvetoval s kapucinom p. Lukom in p. Petrom Fuldensisom iz Celja, ki sta loretsko kapelo videla in jo podrobno opisala. Cerkev je bila posvečena 10. septembra 1628, nekaj dni pozneje, 14. septembra, pa še blagoslovljena kapela nadangela Gabrijela v lopi. Ob posvetitvi je škof v Marijin oltar vložil kar 63 relikvij. Kot kaže napis nad južnim vhomom in kot so zatrjevali vsi, ki so videli Marijino hišo v italijanskem Loretu, ji je tukajšnja kapela res podobna. Škof Hren jo je zato imenoval Nazaret. Po kapeli Nazaret pa je celotno naselje z okolico dobilo ime (Marija) Nazaret, ki se je v obliki Nazarje ohranilo vse do danes. Nad obema vhomoma v kapelo še danes vidimo osebni grb škofa Hrena in grb ljubljanske škofije. Pod grbom nad vhomom s severne strani, ki je danes pred zakristijo, v začetku pa je bil na prostem, je zapisano: D. N. IESU XPÖ: AC MAGNAE MATRI EIUS MARIAE SEMPER VIRGINI NAZARENIS & C. OB SALUTEM VOTIS REDDITÄ: SE SUOSQDD (Našemu Gospodu Jezusu Kristusu in njegovi mogočni materi vedno devici Mariji, Nazarčanom in ostalim iz zaobljube zaradi vrnjenega zdravja: sebe in svoje izročam Gospodu). Pod grbom nad vhomom z južne strani, ki je ostal na prostem, pa je napis: SACELLVM HOC NAZARETHANVM VETERI LAVRETANO, VT POTVIT, CONFORMATV: THOMAS IX. EPVS. LABAC. PIAE GRAT. ERGO V. P. AÑO SS. IVBILAEI M.DCXXV (To nazarsko kapelo je dal postaviti, kolikor mogoče podobno stari loretski kapeli, Tomaž, IX. ljubljanski škof, v jubilejnem letu 1625). Leta 1772 je na fasadi kapelice slikar Franc Jelovšek naslikal motiv Marijinega oznanjenja in poslikal celotno notranjščino. Leta 1886 so verjetno zaradi poškodb Jelovškove poslikave nadomestili s podobami italijanskega slikarja Tomaža Fantonija. Ta poslikava je bila leta 1888 končana in se je ohranila vse do danes. Leta 1896 je steno za oltarjem poslikal slovenski slikar iz Kranja Ivan Bradaška. Njegovo delo so podobe sv. Joahima in sv. Ane na vsaki strani ter Boga Očeta na oboku, kar vidimo še danes skupaj s Fantonijevimi upodobitvami. Prvotni oltar so leta 1897 zamenjali z oltarjem iz belega marmorja, ki je delo Janeza Vurnika iz Radovljice. Novi oltar je 15. avgusta 1897 posvetil na čast Materi Božji Usmiljenja lavantinski knezoškof dr. Mihael Napotnik. Podoba loretske Matere Božje pa je delo Jurija Tavčarja iz Idrije. Zaradi potrebe po oskrbi vedno večjega števila romarjev je Hrenov naslednik, škof Rajnald Scarlichi leta 1632 kapelico Matere Božje v Nazarjah izročil frančiškanom bosansko - kranjske province. Prva skrb novih lastnikov je bila, da so poleg loretske kapele postavili samostan in sedanjo cerkev, katero je 25. septembra 1661 slovesno posvetil ljubljanski škof Friderik Oton. Cerkev je tipično renesančna stavba s pravokotnim tlorisom, široko vhodno vežo in banjasto svodeno srednjo ladjo. Glavni oltar je leta 1885 izdelal Janez Vurnik. Oltar je posvečen Marijinemu oznanjenju. Posvetil ga je škof Stepišnik. Na obeh straneh ladje so pravokotne kapele, ki zavzemajo prostor stranskih ladij. Tako cerkev krasi šest stranskih oltarjev iz konca 17. stoletja. Slike na stranskih oltarjih so delo: (o. na pl.) Valentina Metzingerja, Fortunata Berganta, Janeza Potočnika in Matije Bradaške. K " Nazarski kraljici " so ljudje vedno radi prihajali. Že leta 1680 so se k njej zatekli Mariborčani, ko je v mestu razsajala kuga. Prav tako je kuga sem prignala meščane iz Pliberka leta 1715. Iz rodnega Velenja je prihajal sem na romanje božji služabnik p. Vendelin Vošnjak. Romarji še vedno radi prihajajo in kot nekdanje se izročajo v varstvo Nazarski Kraljici ter jo prosijo za varstvo in pomoč. Leta 1752 je bila v Nazarjah ustanovljena samostanska knjižnica. Za začetek knjižnice štejemo 6. januar 1752, ko je komisar Ludvik Umek iz Gornjega grada volil samostanu vse svoje knjige (" omnes suos libros ... ad novam Bibliothecam "), ocenjene na 300 gld, za novo knjižnico, če se očetje obvežejo maševati za njegovo dušo. Sama knjižnica se je verjetno bogatila tudi s sredstvi iz ustanove, ki jo je za samostanske knjižnice ustanovil frančiškanski definator Sigismundus (Žiga) Skerpin, čigar zapiski se nahajajo v frančiškanskem samostanu v Ljubljani in Kamniku. Med knjigami samostanske knjižnice v Nazarjah je tudi knjiga z njegovim tiskanim ekslibrisom (" Ex libris " - Iz /mojih/ knjig). Žal se v nazarski knjižnici ni ohranil stari katalog in so lahko knjižnico le približno uredili tako, kakor so jo včasih uporabljali, pa tudi prostor ni isti kakor nekdanje. Edini ohranjeni katalog je mnogo mlajši (iz let 1843 - 1844). Nahaja se v rokopisni knjižici pod naslovom " Einnahmen " (Dohodki). Obsega le dve strani, nato pa se že začne katalog z napisom " Bibliotheca Conventus Nazarethani Classis I Sacra Scriptura in Folio ". Knjige so razporejene po razredih:

1. Sacra Scriptura in Folio (Sveto pismo v folio formatu); 2. Expositores Sanctae Scripturae (Razlagalci Svetega pisma); III. Sancti Patres, Scriptores sacri et catechistae (Sveti očetje, Cerkevni pisci in katehisti); 1. Theologi morales (Moralni tologi); 2. Theologi speculativi, mystici et dogmatici (Spekulativni teologi, mistiki in dogmatiki); 3. Ascetae (Asketi); VII. Sacri historici (Cerkevni zgodovinarji); VII Canonistae et Juristae (Piscicerkvenega in civilnega prava); 1. Contraversistae (Polemiki); 2. Concionatores (Pridigarji). Znotraj vsakega razreda so knjige označene tudi po velikosti (Fo, 4°, 8°, 12° ...). Žal pa se katalog končuje z X. razredom, manjkajo torej sezname knjig od XI. do XVII. Na srečo je velika večina knjig, kakor po navadi v starih knjižnicah, označena z rimskimi številkami po razredih, ki jih je tu XVII (ne pa kakor v kamniški in ljubljanski frančiškanski knjižnici po XIV). Posamezne knjige so označene tudi z arabskimi številkami, iz česar se da sklepati, da je morala biti knjižnica nekoč precej večja. Pogosto so pod isto rimsko in arabsko številko označena razna dela istega avtorja. Največje skupine so seveda iz razreda versko spodbudne literature (VI) in iz pridig (X), ki so razporejene po nedeljah in praznikih. Poleg verskih so v knjižnici tudi zgodovinske, zemljepisne, pravne, klasične knjige s slovarji in leksikoni ter medicinske strokovne knjige. Veliko je tudi knjig, ki jih ni bilo mogoče uvrstiti v posamezne razrede in so opredeljene kot " Miscellanea " (razno). To so razna navodila za pisanje dopisov, zbirke pisem, nekaj pa je tudi lepopisnih vaj. Najpomembnejše mesto v knjižnici zavzemajo biblije. Poleg raznih starejših in novejših izdaj v latinščini in nemščini pod rimsko številko I. so v vitrinah razporejene knjige iz 16. stoletja, ki tvorijo nekakšno celoto. Med njimi so najzanimivejše: kodeks komentarjev k Svetemu pismu, ki jih je napisal znameniti komentator Nikolaj de Lyra (" Sexta pars Bibliae cum glossa ordinaria et expositione lire. " Engadi 1508); latinski prevod Evangelijev Erazma Rotterdamskega iz leta 1541. Besedilo teče v treh kolonah: najprej grški izvirnik, sledi Erazmov prevod, v zadnji koloni je različica v vulgati; Luthrov prevod Svetega pisma v nemščino iz leta 1535 (" Biblia, das ist die gantze Heilige Schrifft. Deutsch. Mart. Luther "); zelo lepo ohranjena Dalmatinova Biblija iz leta 1584. V knjižnici je še en zelo poškodovan izvod posebno dragocen Trubarjev prevod Evangelijev (" Ta celi Novi Testament našiga Gospudi inu Izveličarja Iesus Christusa, na dva majhina dejla rezdilen ... " V Tbingi 1582). Frančiškanska knjižnica v Nazarjah ima pet inkunabul (prvotisk; knjiga, tiskana pred letom 1500), ki so izšle tik pred koncem 15. stoletja. To so: s pravnega področja: " Modus legendi abbreviaturas ", Argentinae (Strasburg) 1499; tri kratke verske inkunabule, ki so vezane v enem zborniku skupaj z razpravami iz prvih let 16. stoletja: " Resolutorum dubiorum ", Coloniae (Koln) 1497 in " Dialogus inter rationem ", Cracoviae (Krakov) 1498; knjiga Sebastiana Branta " Varia Sebastiani Branti Carmina " (Razne pesmi S. B.), ki je med njimi najpomembnejša. O frančiškanski ljudski šoli v Nazarjah se je mogoče poučiti iz posebne vitrine s starejšimi učnimi knjigami, skrilasto tablico, puščico za peresa in celo z " Zlato knjigo " odličnjakov. Knjižnica je bila med 2. svetovno vojno precej poškodovana. Številne knjige so bile odtujene, mnoge so za nekaj desetletij postale prave begunke, shranjene v neustreznih prostorih. Leta 1996 je samostanska knjižnica iz leta 1762, ki vsebuje knjižne izvode od leta 1497 do 1830, dobila svoje prostore v pozidanem vzhodnem delu samostana in je odprta za javnost. Čeprav nazarska frančiškanska knjižnica ni najbogatejša med samostanskimi knjižnicami v Sloveniji, ima vendar nekaj zelo zanimivih knjig, ki jih upravičeno štejejo med zaklade slovenske kulturne dediščine. Ogledali smo si tudi oltar loretske kapele. Prvotni lesen oltar se ni ohranil. Ob dvestoletnici posvečenja velike cerkve v Nazaretu je Jurij Tavčar iz Idrije napravil za oltar nov lesen nastavek, že leta 1898 pa ga je nadomestil oltar iz belega marmorja, delo Janeza Vurnika iz Radovljice. 15. avgusta 1897 ga je posvetil lavantinski knezoškof dr. Mihael Napotnik in sicer na čast Materi Božji Usmiljenja. V oltarju je iz lesa izrezljan kip loretske Matere Božje z Detetom Jezusom v naročju, ki so ji ljudje Zgornje Savinjske doline dali častno ime " Nazarska Kraljica ". Cerkev, ki jo je 5. septembra 1661 posvetil ljubljanski škof Friderik Oton je tipično renesančna stavba s pravokotnim tlorisom, široko vhodno vežo in banjasto svodeno srednjo ladjo. Na obeh straneh ladje so pravokotne kapele, ki zavzemajo prostor stranskih ladij. Cerkev ima velik oltar pred ladjo in osem oltarjev, ki so jih postavili med leti 1661 in 1765. Takrat je bila torej cerkev končana in je sto let mirovala. Sedanji dekorativni okras cerkvene ladje, svoda in kapel je iz let 1872 in 1873. Po letu 1872 so cerkev ponovno predelali: dvignili so oba zvonika, naredili nov velik oltar in spremenili celo

nekaj oltarnih patronov. Tudi velik oltar se poslej imenuje oltar Marijinega oznanjenja. Oprema cerkve je pretežno baročna, le glavni oltar Marijinega oznanjenja je leta 1885 izdelal Janez Vurnik. Posvetil ga je škof Stepišnik. Njegova mati je hodila v nazarsko samostansko ljudsko šolo, ki so jo vodili frančiškani od leta 1786 do 2. svetovne vojne. Glavni oltar ima menzo in podstavek iz belega marmorja z rdečimi marmornatimi vložki. Okrasni nastavek iz snežno belega kamna sestoji iz hrbtna stene in treh pred njo na stebrih stoječih šotorčkov, ki pa so drug od drugega precej oddaljeni; stranska se končata z nizkim čelom, srednji pa ima poleg podobnega vrhunca še štiristrano renesančno kupolo z velikim križem, ki gospoduje nad celim nastavkom. Pod srednjim šotorom je tabernakelj, preostali prostor nad njim pa služi kot razstavna dolbina. Ob straneh tabernaklja klečita dva angela, ki molita. Za njima se vidi hrbtna stena z angelskima glavama v medaljonih. Pod stranskima šotoroma sta kipa Srca Jezusovega in Marijinega. Nad sedanjim glavnim oltarjem so freske slikarja Ivana Bradaška. Slike v stranskih oltarjih so delo Fortunata Berganta, Valentina Metzingerja ter Potočnika. V stranski kapeli je posebno lep marmornat podstavek z menzo oltarja sv. Frančiška, ki ga je izklesal kipar Francesco Robba. Na koru so orgle iz leta 1763. Polni lepih vtisov današnjega dne smo se žal morali posloviti od prijaznih domačinov ter pot nadaljevali proti domu.

Namen enodnevne ekskurzije v Zgornje Savinjsko dolino je bil v prvi vrsti, da se spoznamo med seboj, družimo ter zabavamo, po drugi strani pa si izmenjamo izkušnje, s tem pa želimo invalidnim osebam pomagati pri vključevanju v normalno življenjsko okolje, naučiti jih samostojnega in neodvisnega življenja ter osamosvajanja od staršev, po drugi strani pa pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah.

Pripravila:
Vanda Hrovatin

predsednik
Jernej Kocjančič